

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

KONCEPCE RODINY A JEJÍ OCHRANY V ČESKÉM A EVROPSKÉM MĚŘÍTKU

REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ

© MILAN PALÁSEK, 2020

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

OBEČNÁ VÝCHODISKA

I. PRAMENY

II. LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ

III. JINÉ INSPIRAČNÍ ZDROJE

DÍLČÍ ZÁVĚRY

PRAMENY

■ VNITROSTÁTNÍ

- LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD
(č. 23/1991 Sb.)
- OZ (z. č. 89/2012 Sb.)
- ZÁKON O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ
(z. č. 359/1999 Sb.)
- ZÁKON O STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPOŘE (z. č. 117/1995 Sb.)

+

zvláštní zákony

■ MEZINÁRODNÍ PRAMENY

- VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV
- MEZINÁRODNÍ PAKT O OBČANSKÝCH A POLITICKÝCH PRÁVECH
(č. 120/1976 Sb.)
- ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD
(č. 209/1992 Sb.)
- ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE (č. 104/1991 Sb.)
- ÚMLUVA RADY EVROPY O PŘEVENCÍ A POTÍRÁNÍ NÁSILÍ VŮČI ŽENÁM A DOMÁCÍHO NÁSILÍ

+

další mezinárodní úmluvy

LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ

Čl. 12 VŠEOBECNÉ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV

Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, **do rodiny**, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. [...]

Čl. 16 VŠEOBECNÉ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV

- (1) Muži a ženy, jakmile dosáhnou plnoletosti, mají právo, bez jakéhokoli omezení z důvodů příslušnosti rasové, národnostní nebo náboženské, uzavřít sňatek a založit **rodinu**. [...]
- (3) Rodina je přirozenou a **základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu.**

Čl. 23 MEZINÁRODNÍHO PAKTU O OBČANSKÝCH A POLITICKÝCH PRÁVECH

- (1) Rodina je přirozenou a **základní jednotkou společnosti a má právo na ochranu společnosti a státu.**
- (2) Uznává se právo mužů a žen uzavřít v přiměřeném věku sňatek a založit **rodinu.**

LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ

ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE - PREAMBULE

[...] rodina, jako základní jednotka společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí [...]

ČI. 5 ÚMLUVY O PRÁVECH DÍTĚTE

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují respektovat odpovědnost, práva a povinnosti rodičů nebo, v odpovídajících případech a v souladu s místními obyčeji, **členů širší rodiny nebo obce**, zákonných zástupců nebo jiných osob právně odpovědných za dítě, které směřují k zabezpečení jeho orientace a usměrňování při výkonu práv podle úmluvy v souladu s jeho rozvíjejícími se schopnostmi.

ČI. 21 ÚMLUVY O PRÁVECH DÍTĚTE

(b) uznávají, že osvojení v cizí zemi lze považovat za náhradní způsob péče o dítě, pokud dítě nemůže být předáno do výchovy v zařízení péče o děti nebo v **rodině osvojitele** nebo o ně nemůže být pečováno jiným vhodným způsobem v zemi původu,

LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ

ČI. 8 EVROPSKÉ ÚMLUVY O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD

(1) Každý má právo na respektování svého soukromého a **rodinného života**, obydlí a korespondence.

ČI. 12 EVROPSKÉ ÚMLUVY O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD

Muži a ženy způsobilí věkem k uzavření manželství mají právo uzavřít manželství a založit **rodinu** v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.

ČI. 10 LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

(2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a **rodinného života**.

ČI. 10 LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

(1) Rodičovství a **rodina** jsou pod ochranou zákona. [...]

JINÉ INSPIRAČNÍ ZDROJE - Rada Evropy

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R (85) 4

„S přihlédnutím k tomu, že rodina je základní organizační jednotkou v demokratických společnostech.“

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R (98) 8

„Zohledňující důležitost vztahu mezi dítětem a rodiči a adekvátního rodinného a společenského prostředí pro blaho dítěte.“

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R (81) 15

„Doporučuje se vládám členských států, aby zakotvila práva manželů disponovat rodinným obydlím a používat nábytek a další věci sloužící pro účely rodiny v rámci obydlí [...]“

JINÉ INSPIRAČNÍ ZDROJE - Model Family Code

„Kromě tradiční nukleární rodiny založené na manželství existuje velké množství různých forem rodiny: bezdětná manželství, rodina založený na single rodičovství, rodiny s dětmi z předchozích vztahů, rodiny založené na asistované reprodukci, nesezdané soužití, stejnopohlavní páry a další.“

(SCHWENZER, Ingeborg H.; DIMSEY Mariel. Model family code: from a global perspective. Antwerpen: Intersentia, 2006, s. 2.)

DÍLČÍ ZÁVĚRY

- Rodina je základní společenská, organizační jednotka.
- Rodina plní funkci reprodukční, sociální, emocionální a ekonomickou.
- Základním aspektem rodiny je její osobní složka tvořena určitou pospolitostí lidí. Osobní složka rodiny má různé modely - zvláštní pozornost kladena na postavení dětí a na rodinu založenou manželstvím.
- Rodina jako hospodářská jednotka v sobě zahrnuje v zásadě i majetkovou složku - rodinná domácnost, obvyklé vybavení rodinné domácnosti.

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

RODINA A RODINNÝ ŽIVOT V JUDIKATUŘE ESLP

ČL. 8 ÚMLUVY

- Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku
- ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD (č. 209/1992 Sb.) - čl. 8 Úmluvy:
  - (1) Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
  - (2) Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

SOUKROMÝ ŽIVOT VS. RODINNÝ ŽIVOT

- Úmluva blíže nspecifikuje pojem soukromý život a rodinný život, výklad je ponechán na rozhodovací činnosti ESLP.
- Úmluva je označována jako „živoucí instrument“, který musí být vykládán ve světle současných okolností a podmínek.
- ESLP doposud nedefinoval soukromý život ani rodinný život a ve své judikatuře se výkladu těchto pojmů vyhýbá:

„Soud poznamenává, že pojem „soukromý život“ je natolik široký, že jej nelze podřadit pod vyčerpávající definici.“ (rozsudek ESLP ze dne 4. 12. 2008, věc S. a Marper proti Spojenému království, č. 30562/04)

- Z dosavadní judikatury ESLP lze učinit následující závěr, že právo na ochranu rodinného života:
  - je obsahově užší než právo na ochranu soukromého života
  - rodinný život má svůj původ v soukromí člověka
  - je dílčí součástí práva na ochranu soukromého života
  - je podmíněn existencí rodiny, resp. rodinného života
  - rodinný život požívá oproti soukromému životu specifické ochrany vycházející z povahy rodiny jako zvláštní společenské jednotky

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

NUKLEÁRNÍ RODINA

I. OBECNÁ VÝCHODISKA

II. NUKLEÁRNÍ RODINA V NOZ

OBECNÉ VYMEZENÍ - ZÁSADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- Občanský zákoník (z. č. 89/2012 Sb.) explicitně nevymezuje pojem rodina.
- Rodina je přirozený jev ve společnosti, není nositelem subjektivních práv a povinností (nejedná se o fyzickou či právnickou osobu), nicméně nelze přehlédnout základní zásady soukromého práva, na kterých je občanský zákoník (z. č. 89/2012 Sb.) postaven, a to:

§ 3 OZ - ZÁSADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- (1) Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho **rodiny nebo lidí jemu blízkých** takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.
- (2) písm. b) **rodina**, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany,

OBECNÉ VYMEZENÍ

- Zásada soukromého práva spočívající ve zvláštní ochraně rodiny se projevuje napříč občanským zákoníkem:
- **ČÁST PRVNÍ OZ - OBECNÁ ČÁST**
  - § 22 OZ - osoby blízké
  - § 82 odst. 2 OZ - ochrana osobnosti
  - § 646 OZ - promlčení
- **ČÁST DRUHÁ OZ - RODINNÉ PRÁVO**
  - stěžejní část zákona
- **ČÁST TŘETÍ OZ - ABSOLUTNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA**
  - zejména dědické právo
- **ČÁST ČTVRTÁ OZ - RELATIVNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA**
  - § 2959 OZ - peněžitá náhrada za usmrcení nebo zvlášť závažné ublížení na zdraví
- **ČÁST PÁTÁ OZ - USTANOVENÍ SPOLEČNÁ, PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ**
  - § 3021 OZ - ochrana proti domácímu násilí spolužijících osob

MODELY RODINY V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU?

- § 2 odst. 1 OZ - ÚSTAVNĚ KONFORMNÍ VÝKLAD
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2007, sp.zn. II. ÚS 568/06.

„Rodina představuje společenství blízkých osob, mezi nimiž existují úzké vazby příbuzenské, psychosociální, emoční, ekonomické a další. Ačkoliv tedy v rovině sociální reality je pojem rodiny velmi proměnlivý (jak uvedeno shora, sociální realita rodiny prochází postupnými změnami a pod jejich vlivem se stále zdatněji rozměňuje i tradiční evropské pojetí rodiny a těmto proměnám nutně podléhá také právní regulace rodiny a rodinného života), nelze přesto přehlížet, že základem rodinných vazeb je tradičně právě biologické pouto pokrevního příbuzenství mezi členy rodiny.“

MODELY RODINY V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU?

- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 1. 2005, sp. zn. II. ÚS 363/03.

„Z ústavněpravního pohledu není možné nadřazovat modely fungování vztahů mezi oddělenými rodiči a nezletilými dětmi, které mají orgány veřejné moci zažité, nad zájem dítěte, který je definován v čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Tyto modely, jakkoliv jsou v mnoha případech přínosné a použitelné, nemohou postihovat situaci každého jednotlivého nezletilého dítěte.“

**RODINA NEMÁ ŽÁDNÉ
PŘEDEPSANÉ MODELY.**

- Z občanského zákoníku (z.č. 89/2012 Sb.) však lze dovodit konkrétní modely rodiny, resp. rodinného života.

NUKLEÁRNÍ RODINA

- Nukleární rodina je společenství osob založené mezi rodiči, tj. mezi mužem a ženou v právním poměru manželství, a jejich dětmi.
- Ústavní soud v judikatuře tento model rodiny nazývá „*nukleární manželskou rodinou*“
(náleží Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2007, sp. zn. II.ÚS 568/2006).
- Model nukleární rodiny vychází z tradičního právního institutu manželství jako právního svazku mezi mužem a ženou a z jeho hlavních funkcí.

NUKLEÁRNÍ RODINA - STÁLE AKTUÁLNÍ?

- Původní úprava v zák. č. 94/1963 Sb. ve znění do 31. 7. 1998 v čl. II explicitně uváděla:

Rodina založená manželství je základním článkem naší společnosti, která všestranně chrání rodinné vztahy.

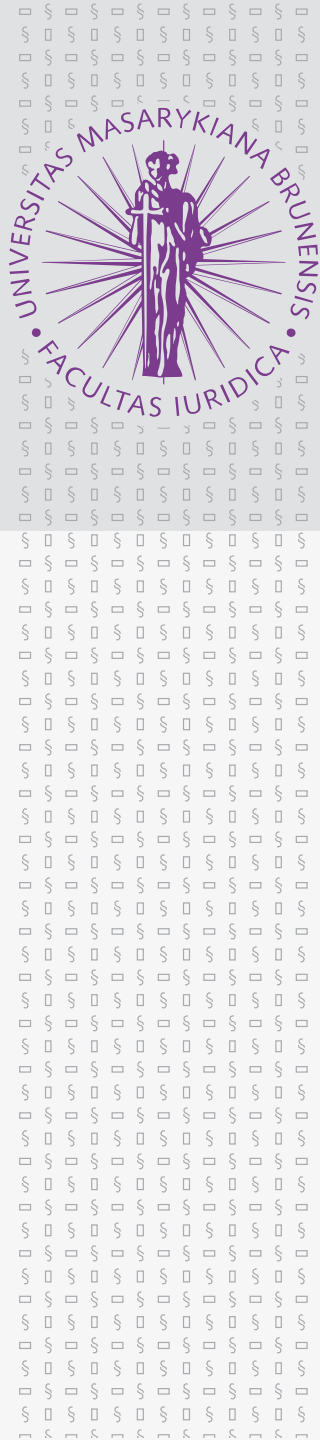
- Trend tradiční rodiny založené manželstvím jakožto nejlepšího prostředí pro plození a výchovu dětí nadále přetrvává i v občanském zákoníku (z. č. 89/2012 Sb.)
- Zvláštní povaha rodiny založené manželstvím muže a ženy vyplývá i z důvodové zprávy k novému civilnímu kodexu (Důvodová zpráva k z.č. 89/2012 Sb., s. 159):

„Hlavní účel manželství je vymezen jako založení rodiny a řádná výchova dětí. Děje se tak přesto, že je nepochybné, že existují i manželství, jejichž účelem je něco docela jiného. Účelem manželství může být vytvoření pevného základu pro plození a výchovu dětí, ale ke vzniku manželství mohou vést i důvody psychologické, zdravotní, důvodem existence manželství může být i vzájemná podpora sociální, či naplnění nějakých zájmů ekonomických.“

NUKLEÁRNÍ RODINA

- Manželé jsou tak ve výkonu svých práv a povinností v mnohých případech občanským zákoníkem limitováni, nebo je jim kladena pozitivní povinnost k určitému jednání, a to ve prospěch rodiny jako celku (zvláštní ochrana nezletilých dětí):
  - § 687 OZ - základní osobní manželská práva a povinnosti
  - § 688 OZ - informační povinnost mezi manželi
  - § 689 OZ - výběr zaměstnání či studia
  - § 690 - 691 OZ - uspokojování potřeb rodiny
  - § 692 OZ - rozhodování o záležitostech rodiny
  - § 693 - 695 OZ - obstarávání záležitostí rodiny
  - § 698 - 699 OZ - obvyklé vybavení rodinné domácnosti
  - § 700 - 707 OZ - rodinný závod
  - § 708 - 743 OZ - společné jmění manželů
  - § 743 - 750 OZ - rodinné obydlí a rodinná domácnost
  - § 751 - 753 OZ - ochrana proti domácímu násilí
- ČÁST DRUHÁ OZ, HLAVA II, ODDÍL 3 - RODIČE A DÍTĚ
  - Otázka manželství rodičů nemá vliv na vzájemná práva a povinnosti rodičů a dětí - neutrální úprava chrání obecně veškeré vztahy rodičů a dětí.

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

SVAZKY OSOB STEJNÉHO POHLAVÍ

I. STAV MEZI STÁTY EU

II. JUDIKATURA ESLP

III. REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ

AKTUÁLNÍ STAV MEZI STÁTY EU

■ Genderově neutrální manželství

14 členských států

- Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Lucembursko, Malta, Nizozemí, Portugalsko, Spojené království, Španělsko, Švédsko
- Německo (1. 10. 2017), Rakousko (1. 1. 2019)

■ Registrované partnerství a jiné obdobné formy svazků osob stejného pohlaví

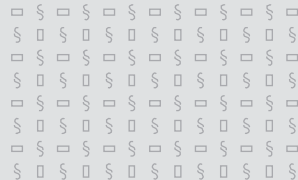
8 členských států

- Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Kypr, Řecko, Maďarsko, Slovinsko
- Itálie (5. 6. 2016)

■ Absence relevantní právní úpravy

6 členských států

- Bulharsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko, Polsko

MODELY V EVROPĚ

STATUSOVÉ

- SEVERSKÝ - nejstarší, manželství „nižšího stupně“
- NIZOZEMSKÝ - manželství

NESTATUSOVÉ

- FRANCOUZSKÝ - pakt solidarity (soukromá smlouva)

JUDIKATURA ESLP

■ Právo na manželství

- **Schalk a Kopf proti Rakousku** (rozsudek ze dne 24. 6. 2010, stížnost č. 30141/04)
- **Orlandi a ostatní proti Itálii** (rozsudek ze dne 14. 12. 2017, stížnosti č. 26431/12, 26742/12, 44057/12 a 60088/12)

■ Osvojení potomka partnera/partnerky

- **Gas a Dubois proti Francii** (rozsudek ze dne 15. 3. 2012, stížnost č. 25951/07)
- **X a další proti Rakousku** (rozsudek ze dne 19. 2. 2013, stížnost č. 19010/07)

JUDIKATURA ESLP

■ Právo na registrované partnerství

- **Vallianatos a ostatní proti Řecku**
(rozsudek ze dne 7. 11. 2013, stížnosti č. 29381/09 a 32684/09)
- **Hämäläinen proti Finsku**
(rozsudek ze dne 16. 7. 2014, stížnost č. 37359/09)
- **Oliari a ostatní proti Itálii**
(rozsudek ze dne 21. 7. 2015, stížnosti č. 18766/11 a 36030/11)
- **Ratzenböck a Seydl proti Rakousku**
(rozsudek ze dne 26. 10. 2017, stížnost č. 28475/12)

CHARTA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE

ze dne 7. 12. 2000, účinná k 1. 12. 2009

č. 2007/C 3003/1 Úředního věstníku Evropské unie

čl. 9

„Právo uzavřít manželství a založit rodinu je zaručeno v souladu s vnitrostátními zákony upravujícími výkon těchto práv“

GENDEROVĚ NEUTRÁLNÍ

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA

■ Relu Adrian Coman a další v. Inspectoratul General pentru Imigrări a Ministerul Afacerilor Interne (C-673/16)

V situaci, kdy občan Unie využil svobody pohybu tím, že v souladu s podmínkami stanovenými v čl. 7 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, vycestoval do jiného členského státu, než jehož má státní příslušnost, a skutečně v něm pobýval a při tomto pobytu rozvinul nebo upevnil rodinný život se státním příslušníkem třetího státu stejného pohlaví, s nímž vstoupil do manželství právoplatně uzavřeného v hostitelském členském státě, musí být čl. 21 odst. 1 SFEU vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby příslušné orgány členského státu, jehož má občan Unie státní příslušnost, odmítly přiznat právo pobytu na území tohoto členského státu uvedenému státnímu příslušníkovi třetího státu z důvodu, že právo uvedeného členského státu nezakotvuje manželství mezi osobami stejného pohlaví

REGISTROVANÉ PARTNESTVÍ

- Právní poměr dvou osob stejného pohlaví upraven ve zvláštním zákoně (z. č. 115/2006 Sb.).
- Velmi omezený výčet práv a povinností registrovaných partnerů:
  - § 8 odst. 2 ZRP - záležitosti partnerského soužití
  - § 9 ZRP - zastupování partnerů
  - § 10 - 12 ZRP - vyživovací povinnost partnerů a bývalých partnerů
  - § 13 odst. 3 ZRP - výchova spolužijícího dítěte

- § 3 odst. 2 - zásada zvláštní ochrany rodiny a manželství
- § 22 - osoba blízká
- § 29 - zánik partnerství v důsledku změny pohlaví
- § 30 - neplatné uzavření partnerství a svéprávnost
- § 49 - zastoupení členem domácnosti
- § 66 - aktivní legitimace pro prohlášení partnera za nezvěstného
- § 71 - prohlášení za mrtvého
- § 76 - vyloučení obnovení partnerství u osoby prohlášené za mrtvou
- § 78 odst. 2 - ochrana jména za života partnera
- § 78 odst. 3 - ochrana příjmení po smrti
- § 92 odst. 2 - právo na převzetí ostatků partnera
- § 98 odst. 1 - souhlas se zásahem do tělesné integrity
- § 105 - oznamovací povinnost zdravotnického zařízení při převzetí
- § 114 odst. 1 - rozhodnutí o pohřbu partnera
- § 133 odst. 1 - souhlas partnera s užitím jména zemřelého partnera do názvu právnické osoby
- § 236 odst. 2 - právo na výpis o členství partnera ve spolku (osoba blízká)
- § 458 - vyloučení zákonného zástupce či opatrovníka při vzniku a zániku registrovaného partnerství
- § 646 - stavění promlčecí lhůty mezi partnery
- § 1098 - stavění vydržecí doby mezi partnery
- § 1164 - vznik jednotky (podíloví spoluvlastníci)
- § 1185 - společný zástupce při spoluvlastnictví jednotky (podíloví spoluvlastníci)
- § 1217 - změna bytového vlastnictví v SJM - neaplikuje se kvůli SJM

- § 1236 - věc ve vlastnictví společenství osob - neaplikuje se kvůli SJM či rodinnému závodu, případně z důvodu společenství dědiců či společnosti
- § 1481 - dědická nezpůsobilost osoby, která se dopustila činu povahy úmyslného trestného činu proti partnerovi
- § 1482 - vyloučení partnera ze zákonné posloupnosti z důvodu probíhajícího řízení o zrušení registrovaného partnerství z důvodu domácího násilí
- § 1552 - nicotnost vedlejších doložek v závěti ukládá dědici nebo odkazovníku ohledně partnerství
- § 1592 - dědická smlouva mezi partnery, případně i budoucími partnery
- § 1593 - dědická smlouva po zániku partnerství
- § 1635 a 1636 - první a druhá třída dědiců
- § 1661 - započtení nákladů spojených se založením partnerství na povinný díl potomka
- § 1666 - právo na slušnou výživu z pozůstalosti, právo na zaopatření partnera z pozůstalosti
- § 1667 - právo na základní vybavení rodinné domácnosti
- § 1981 - výslovné poučení partnera k vyjádření se o výhradě soupisu
- § 2279 - přechod nájmu po zemřelém nájemci (výslovně), ustanovení o společném nájmu manželů u družstevního bytu se neaplikuje
- § 2288 odst. 2 - právo vypovědět nájem z důvodu zrušení partnerství, popř. pro potřeby partnera
- § 2712 - trvání výměnku po smrti partnera, pokud byl vyhrazen oběma partnerům
- § 2830 - neodvolatelné určení partnera jako obmyšleného pro účely pojištění osob
- § 2831 - právo partnera na pojistné plnění v případě, že nebyl obmyšlený určen, nebo tento právo nenabyl
- § 2959 - odčinění útrap partnera (osoba blízká) peněžitou náhradou při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví

REGISTROVANÉ PARTNESTVÍ

- Zákonodárce v § 3020 OZ vyloučil aplikaci úpravy práv a povinností manželů v části třetí občanského zákoníku (z. č. 89/2012 Sb.) na registrované partnery, čímž poskytuje vyšší míru ochrany rodině založené manželstvím oproti registrovaným partnerům, když u registrovaných partnerů absentuje zejména:
  - společné majetkové společenství
  - ochranu obydlí rodiny, rodinné domácnosti a obvyklého vybavení rodinné domácnosti
  - společný nájem partnerů *ex lege*
  - společné osvojení partnerů, osvojení dítěte partnerem
- Oproti nesezdaným párům mají registrovaní partneři mezi sebou zejména vyživovací povinnost.
- Judikatorní posun Ústavního soudu ve směru posílení práv registrovaných partnerů:
  - zrušení zákazu osvojení partnerem podle § 13 odst. 2 ZRP (nálezn Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, sp.zn. Pl.US 7/15)
  - právo na uznání právních vazeb dítěte k rodičům stejného pohlaví založených v zahraničí (nálezn Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2017, sp.zn. I. ÚS 3226/16)

OSOBY BLÍZKÉ

■ Manželství

§ 22/1 OZ: *ex lege*

■ Registrované partnerství

§ 22/1 OZ: *ex lege*

OSVOJENÍ

■ Manželství

pouze manželé mohou osvojit dítě společně (§ 800 OZ) - prostým i nezrušitelným osvojením, cizí i svého manžela

■ Registrované partnerství

zákaz indiv. osvojení dítěte za trvání partnerství zrušen (*viz Pl. ÚS 7/15: § 13 odst. 2 ZRP*)

NEJVYŠŠÍ SOUD

OBČANSKOPRÁVNÍ A OBCHODNÍ KOLEGIUM

Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: 541 593 111, fax: 541 218 804
email: podatelna@nsoud.cz

Městská část Praha 1 - ÚMC
Doručeno: 30.11.2010
UMCP1 118160/2010
listy:1 přílohy:20

Úřad městské části Praha 1
odbor matrik
Vodičkova 18
115 68 Praha 1

V Brně 23. listopadu 2010
sp. zn.: Ncn 534/2010

K Vaší žádosti o vyjádření z 11.10.2010(č.j. ÚMPČ 1 91150, ve znění zákonů č. 158/1969 Sb., č. 234/1990 Sb., č. 164/1992 Sb., č. 125/2002 Sb., č. 37/2004 Sb. a č. 361/2004 Sb.), o mezinárodním právu soukromém a procesním:

1. Podle ustanovení § 67 odst. 1 zákona č. 97/1963 Sb. uznávacímu řízení u Nejvyššího soudu ČR podléhají jen pravomocná cizí rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení (zjištění nebo popření) otcovství, je-li alespoň jedním z účastníků řízení český občan.

Ani cizí rozhodnutí o osvojení nezletilého dítěte není ustanovením zákona č. 97/1963 Sb. pojmato mezi rozhodnutí, která by vyžadovala ke své účinnosti na území České republiky rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR o uznání cizího rozhodnutí. Na vámi uváděné rozhodnutí o osvojení nezletilého dítěte dvěma muži v USA se nevztahuje ani ustanovení § 68a, § 68b a § 68c zákona č. 97/1963 Sb., týkající se rozhodnutí a jiných veřejných listin, při jejichž vydání bylo postupováno podle předpisů Evropských společenství nebo podle vyhlášení mezinárodní smlouvy.

2. V ustanovení § 52 zákona č. 97/1963 Sb. je dále stanoveno, že listiny vydané soudy a úřady v cizině, které platí na místě, kde byly vydány, za listiny veřejné, mají důkazní moc veřejných listin také v České republice, jestliže jsou opatřeny předepsanými ověřením.

3. V ustanovení § 64 zákona č. 97/1963 Sb. je pak upraveno kdy cizí rozhodnutí nelze uznat ani vykonat, a to zejména (písm. d) uvedeného zákona), když se toto uznání přičilo českému veřejnému pořádku.

Nejvyšší soud dospěl ve zhodnocení poznatků z používání ustanovení zákona č. 97/1963 Sb. (uveřejněném pod č. 26/1987 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, vydávané Nejvyšším soudem) k závěru, že rozpor s veřejným pořádkem spočívá v rozporu se zásadami právního řádu České republiky, jakož i v obcházení kogentních právních předpisů ČR. Takovým kogentním předpisem je i ustanovení § 66 odst. 1 zákona o rodině (zákona č. 94/1963 Sb. ve znění vyhlášeném pod č. 210/1998 Sb.), podle něhož „jako společné dítě mohou osvojit jen manželé“; podle § 1 odst. 1 zákona o rodině pak je manželství „trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem“.

Není však v rozporu s ustanoveními právního řádu ČR uznání cizího rozhodnutí (veřejné listiny) dokládající osvojení nezletilého dítěte v cizině občanem ČR jako individuálního osvojitele osvojence jím samotným.

JUDr. Josef Rakovský, v. r.
předseda senátu

I.ÚS 3226/16

- Dva muži, jedno dítě, náhradní matka a veřejný pořádek

„Neuznání zahraničního právního a faktického rodičovství jednoho z mužů tvořících stejnopohlavní pár je v rozporu s právem na rodinný život a s nejlepším zájmem dítěte“

PĚSTOUNSKÁ PÉČE / SVĚŘENECTVÍ

- Manželství
dítě může být svěřeno *manželům do společné pěstounské péče* (§ 964 OZ)
- Registrované partnerství
dítě může být svěřeno pouze jednomu z partnerů do pěstounské péče - není zakázáno

PORUČENSTVÍ

■ Manželství

ANO, § 932/2 OZ i dvě osoby, *zpravidla* manželé
společná osobní péče ANO - viz § 940 OZ

■ Registrované partnerství

ANO, § 932/2 OZ i dvě osoby,
společná osobní péče NE

PRÁVO NA INFORMACE O ZDRAV. STAVU A ZE ZDRAV. DOKUMENTACE - „osoba blízká“

z. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

- Manželství
ANO (§ 33 a 36 ZZS)

- Registrované partnerství
ANO (§ 33 a 36 ZZS)

MOŽNOST ZVOLIT OBVINĚNÉMU OBHÁJCE

z. č. 141/1961 Sb., trestní řád

- Manželství
ANO (§ 37 TR)
- Registrované partnerství
ANO (§ 37 TR)

ODVOLÁNÍ VE PROSPĚCH ODSOUZENÉHO

z. č. 141/1961 Sb., trestní řád

- Manželství
ANO (§ 247 TR)
- Registrované partnerství
ANO (§ 247 TR)

OSVOBOZENÍ OD DANĚ Z BEZÚPLATNÝCH PŘÍJMŮ

z. č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu

- Manželství
ANO (§ 4a písm. m 1.)
- Registrované partnerství
Ne výslovně

VDOVSKÝ / VDOVECKÝ DŮCHOD

■ Manželství

ANO (§ 49 a § 50 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění)

■ Registrované partnerství

NE

PŘEKÁŽKY

- Manželství (§ 672 OZ)
  - stejné pohlaví
  - nedostatek věku - méně než 16 let
  - jiné manželství či partnerství
  - příbuzenství
  - omezená svéprávnost ve sňatečné oblasti
  - pěstounství, svěřenectví, poručenství
- Registrované partnerství (§ 4, 5 ZRP)
  - různé pohlaví
  - nedostatek věku - méně než 18 let
  - jiné partnerství či manželství
  - příbuzenství
  - omezená svéprávnost ve sňatečné oblasti
  - neexistence státního občanství u jednoho ze snoubenců

VZNIK

- **Manželství**
uzavření manželství (§ 656 OZ, prohlášení i jinak)
civilní (před orgánem veřejné moci a matrikářem)
i církevní, vždy svědci
- **Registrované partnerství**
uzavření partnerství (§ 1 - § 4 ZRP)
pouze civilní, pouze před matrikářem, ne svědci
pouze prohlášení o vstupu a neexistenci překážek,
nikoli společné/zdvojené příjmení

ZÁNIK A ZRUŠENÍ

- Manželství (§ 754 a násl. OZ)
smrt, prohlášení za mrtvého § 76 OZ: manželství se neobnovuje po zrušení prohlášení za mrtvého, rozvod (kvalifikovaný rozvrat), změna pohlaví § 29/2 OZ
- Registrované partnerství (§§ 14 až 17 ZRP)
smrt, prohlášení za mrtvého § 76 OZ: partnerství se neobnovuje po zrušení prohlášení za mrtvého, zrušení partnerství (faktická odluka), změna pohlaví § 29/2 OZ

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

DALŠÍ MODELY RODINY

I. RODINA V ŠIRŠÍM SLOVA
SMYSLU

II. SPECIFICKÉ FORMY

II. JUDIKATURA ESLP

RODINA V ŠIRŠÍM SLOVA SMYSLU

- Občanský zákoník (z.č. 89/2012 Sb.) připouští existenci rodiny v úzkém pojetí rodiče-dítě, ale i v širším slova smyslu zahrnující blízké i vzdálené příbuzné:
  - § 907 a § 953 - 957 OZ - svěření do péče třetí osoby
  - § 910 OZ - vyživovací povinnost
  - § 927 OZ - právo na styk s dítětem
  - § 928 - 942 OZ - poručenství
  - dědické právo

SPECIFICKÉ FORMY

- Patchwork families
  - § 885 OZ
- Osvojení
  - § 794 - 854 OZ
  - absence pokrevního pouta
- Umělé oplodnění
  - § 778 OZ
- Náhradní mateřství
  - § 804 OZ

RODINA V ŠIRŠÍM SLOVA SMYSLU

- **Bronda proti Itálii**
(rozsudek ze dne 9. 7. 1998, č. 22430/93)

NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ

■ Mennesson proti Francii

(rozsudek ze dne 26. 7. 2014, č. 65192/11)

„S ohledem na to je nutné poukázat na to, že všichni čtyři stěžovatelé měli možnost krátce po narození nezletilých stěžovatelů usídlit se ve Francii a současně za daných okolností společně žít za srovnatelných podmínek jako v případě jiných rodin, přičemž nebyli současně vystaveni nebezpečí jejich vzájemného odloučení podle francouzské právní úpravy [...].“

■ Labassee proti Francii

(rozsudek ze dne 26. 7. 2014, č. 65941/11)

„Vzhledem k významu biologické linie jakožto jednoho z elementů identity každého člověka [...] není v nejlepším zájmu dítěte, aby mu byla odepřena možnost založení právního pouta dané povahy, a to za situace, kdy mezi zúčastněnými existují reálné biologické vazby a kdy dítě společně s daným rodičem vznesli nárok na úplné právní uznání jejich vztahu.“

NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ

■ Paradiso a Campanelli. proti Itálii

(rozsudek Velkého senátu ze dne 24. 1. 2017, č. 25358/12)

„S ohledem na uvedené faktory - zejména pak absenci biologické vazby mezi dítětem a domnělými rodiči, krátkou dobu trvání jejich vztahu k dítěti a nejisté postavení vzájemných vztahů z právního pohledu - a dále navzdory vykonávané rodičovské péči a silným emocionálním vazbám ESLP shledává, že za daných okolností se v případě stěžovatelů nejedná o de facto rodinný život.

[...]

Bylo nutné ukončit tento protiprávní stav, přičemž jedinou možností, jak toho docílit, bylo odebrání dítěte stěžovatelům.“

MÁMO-TÁTO?

- **A.P., Garçon a Nicot proti Francii**
(rozsudek ze dne 6. 4. 2017, č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13)

DĚKUJI ZA POZORNOST